

L'ILLA DE MONTECRISTO

L'illa de Montecristo és molt menudeta. Està vora 45 km al sud de l'illa d'Elba. Pertany, com a reserva natural, al municipi de Portoferraio (Livorno, Itàlia) i potser encara hi amaga un tresor. A prop hi ha l'anomenat Escull d'Àfrica o Formiga de Montecristo.

BIBLIOTECA AQUÀTICA

Evoco el racó de llegir llibres, i en evocar aquesta biblioteca a casa, els llibres apareixen vinculats a l'experiència, com l'indret que m'emboïllava, com la *peixera* on habitava a estones, submergit. Allà hi havia sempre una gran enciclopèdia roja. Però a mi m'agradaven els llibres vells del iaio, alguns sense tapes i amb pàgines trencades. N'hi havia amb la lletra xicoteta i espessos. *La divina comèdia*, *El Quijote*, Quevedo. Tot això a les meues mans era com química orgànica: complex i nutritiu alhora. Un dia un llibre de tapes més grans em devia atraure: era la història d'un mariner de Marsella, a qui empresonen per enveges, quan està més enamorat. Passats els anys, fuig de la presó, però gràcies a un abat, s'ha assabentat de l'existència d'un tresor. En bona part, la lectura de l'enciclopèdia roja era secreta, buscava temes i il·lustracions durant moltes hores, d'amagat; mentre que les peripècies del mariner de Marsella m'entretenien durant les vesprades de juliol. No he tingut una especial passió pels llibres antics, però sí pels *llocs de lectura*, amb un sentit de fidelitat elemental. De manera que recordo aquell racó de llegir llibres, emboïllant i habitable, en relació amb el meu destí d'Aquari.

RECORREGUTS

Que amb la lògica arribis fins a la paradoxa no és més que un altre camí per trobar allò que ja saben els poetes.

UNA COSA DE NO RES

Un problema fonamental (fonamental, per a qui?) és com estipular *menys* significat. A la universitat apreníem com anaven prenent significats els objectes, les accions, els noms, a través de la literatura; també vam aprendre (més dolorosament) com el mateix *sistema* desprenia significat, de manera que una cosa, pel mer fet de ser allà, significava més i més, en funció de la trama i l'ordit en què la trobàvem. En qualsevol cas, a les nostres ments ingènues s'imposava la idea d'una generosa quantitat de significats. Era difícil no sentir-se interessat per l'aventura. Però no explicava ningú com aconseguir que una cosa acabés significant menys. Què s'havia de fer, per eliminar tanta adherència, tanta història sobrevinguda? Diem *masculí* i *femení* i, sobre això, hi encaixen un munt de coses, no podem deixar de veure que aquests dos mots tan antics encara signifiquen moltes (més) coses avui. Però, ¿com aniríem cap a menys? ¿Com estipularíem «una cosa de no res», per dir-ho així (*just a bit*)? Ací començaria la diversió.

LA DIGNITAT DEL FEMATER

Baixar el fem com a professió noble. Per la nit, ixes de casa i veus un veí baixant el fem, i t'assalta una sensació particular d'ordre i respecte. Aquest veí, o tu mateix, baixant el fem, feu una feina humil i senzilla, que no ha de fer mal a ningú. Se t'acudeix que això pot ser un emblema

d'alguna cosa que està simplement bé, que és necessària i no reclama més. En aquest món de lluites i topades en la foscor, la dignitat pròpia del femater, quotidiana i sense oripells, t'anima a pensar en un altre dia.

CONTINGÈNCIA

D'alguna manera, si la mort és veritat, això duu a la constatació d'una incertesa general, on totes les coses poden ser i no ser alhora. Si tot el que fem és veritat que pot desaparèixer, aleshores la propietat de les coses, a llarg termini, és la contingència. I vivim en un món, vist a llarga distància, molt menys ontològicament consistent que com se'ns presenta a través de la solidesa de la vida quotidiana. Simplement: *pot no ser*. Aquesta consciència de la contingència és paral·lela i només en part coincident amb la consciència de la mort que, com s'ha dit sempre, ens fa típicament humans (i persones).

JANO

La dona de dues cares. Atractiva, misteriosa i canviant. La coneixies i no la coneixies. Una vegada et deia una cosa, l'altra et sorprenia. Esperaves *sí*, i et deia *ja no*. Esperaves una explicació, i et deia *ja no*. La convidades a un pastís, i tornava aquest *ja no* enigmàtic. Era un perfil que et donava la volta. *Ja no*, pensaves; ¿i quan, doncs?

VENTOTENE

Bastant al sud de l'illa de Montecristo hi ha l'illa de Ventotene, un penyal habitat per pescadors d'accent napolità, que

conreen lletilles i carxofes, amb una església, una xicoteta biblioteca, la seua part d'habitants de l'est d'Europa i algun geòleg curiós de visita en hivern. Una qüestió seria si Ventotene significa «l'illa que deté el vent» o al contrari, «l'illa que és tinguda pel vent». Les dues coses són suggestives, i s'adapten bé a l'aspecte del penyal i als seus habitants de tardor. El contrast imaginat entre l'illa activa i la passiva la pot fer encara més desitjable, mutant des del seu propi nom.

NANS

La Sra. Qui va passar la tarda muntant aquells mobles tan divertits que arribaven desmuntats de la botiga: primer va separar totes les parts, va buscar els estris per cargolar cada peça (cada peça demanava un estri diferent) i amb paciència, amb ajuda de la seua germana, començà a aixecar cada moble. Quan havia de collar les juntes i les fustes entretocaven en encaixar, la Sra. Qui sentia els petits follets dins de la fusta queixant-se i fent força. De tant en tant la sorprenien petits grinyolets: els nans empenyien, cantussejaven una mica, i després el silenci: assumien de nou la seua funció compacta, assegurant el muntatge.

UNA MANERA DE COMENÇAR

No sé si seria una manera contemporània, o bé simplement una de les maneres més antigues de començar un quadern: «He perdut tot el que havia escrit; no sé què ha passat però ha desaparegut (coses de la informàtica); ara ho escriuré de nou; això em passa per la manca de pràctica i de seguretat amb aquestes eines». La cosa és que això crea tot un món previ al món que encara no hem llegit, amb poques paraules.

YAN SOL

Apareix embolicat en lli, el cap pelat, els moviments seus. Un lli blanc que l'acarona, unes mans un poc arrugades, tal vegada d'escriure amb ploma i tinter. Yan Sol recorda algunes coses: el món brutal d'aquells avantpassats despentinats, dones sàvies (de conversa) i homes cavernícoles (de crits). El llibre que camina, com el fantasma de la selva. El temple de les hores, on prega entre encens, i l'Estret del Temps, amb la solitud entre roques afilades. Yan Sol s'embolica amb si mateix escrupolosament, i es despulla per a la lluna si convé. Al seu cap pelat brilla l'aurora boreal i jo li demano consell quan m'encalquen els dubtes.

LA BALENA (AIXÍ)

No sé si hi ha alguna explicació especial per a la passió general per les balenes. Potser això de triar un animal com a símbol del grup (el clan, la tribu). Potser l'atracció per les coses magnífiques, enormes (que ens superen), i la balena ho és. El nom tampoc té cap sonoritat especial que deixi drings d'altres coses. És un animal difícil de veure en el seu element, has d'anar sovint en alta mar, i esperar que emergeixin. En general no som capaços de veure com naden de bé, si no és en reportatges o així. Tampoc sentim directament els seus cants. Però la balena és sovint la guanyadora en algun imaginari (mentre que el lleó ara pot fer vindre urticària): una mica en tant que animal perdut, estrany en tant que peix i més particular encara com a mamífer. Bella i amable, grandiosa (però no gran), atractiva (més que el dofí o el tauró, tan pronunciats) i potser lletja, ambigua i determinada, profunda i superficial, pesada i tendra, furiosa i pròxima.

FORMATGE AMB OLIVES

Partidaris de la idea del formatge amb olives, uniu-vos! Que s'apartin els altres rètols, les filosofies i les filologies. La divisa d'Horaci i Virgili és aquesta: formatge amb olives. Un paisatge de cabres i oliveres. Fora rètols: formatge amb olives. Ni Heràclit ni Demòcrit, que acabaven barallant-se sempre. Un plat de formatge amb olives, on mirar-nos, on somiar, a través del qual especular. No seria cap al·legat sobre la gastronomia (encara que podríem salvar també la ceba sofregida), sinó una defensa, un programa que apel·la a la memòria. Formatge amb olives, contra Descartes.

EL SENYOR DELS IMPOSSIBLES

Era un tíó que anava així, per la vida, penjat de tots els seus impossibles. Com fill d'una teranyina que l'anesin estirant dolçament, d'ací cap allà, totes les coses que no havia pogut fer, o que havia simplement desitjat, o que havia vist com una vida distinta, se li quedaven enganxades en forma de fils impossibles. Podia fer perfectament la seua vida normal (és un dir), però els fils de les coses impossibles l'anaven acomboiant, i ell s'hi anava trobant bé. Els impossibles el retenien (fictíciament): de tant en tant mirava aquells fils que l'arrelaven al que no ha estat (ni pot ésser). Com en un joc divertidíssim, el senyor dels impossibles sabia que qualsevol d'aquells fils el duria a un lloc distint, a una cosa impossible diferent, i anava deixant créixer la madeixa. A l'hora de posar-se el pijama era un autèntic problema.

HOMES I DONES SENSE RELLOTGE

Ho tenim molt fàcil, per abandonar el rellotge de mà. Quan estem amb l'ordinador, ens indica l'hora. El mòbil, tan a mà, també ens diu sempre quina hora és. A casa tenim diferents rellotges a la paret, i fem servir despertadors per alçar-nos. Eixim de casa sabent quina hora és i, més o menys, quant tardarem a aplegar allà on hem d'anar. Quan és hora de tornar cap a casa, ens assabentem de sobres, per l'ombra que projecten les cases. Els autobusos tarden sempre el mateix i a les estacions sempre ens indiquen l'hora. Per què no abandonar aquesta maquineta que ens enganxem al braç? Aniríem més lleugers? Disfrutaríem més dels braços? La pell tindria més presència i lluiria més? Si estàvem apurats, sempre podríem tornar a l'antic plaer de la conversa, i dir-li a qui tinguem a la vora, «¿per favor, em podria dir quina hora és?», i això seria tot un gust, una frase nova (i sense rellotge, guanyaríem temps).

ODA A REQUENA (PREPARACIÓ)

Preparació de l'Oda a Requena. Els de Requena diran: «Ah, però no és veritat tot això que diu l'Oda, no som així, és una bona exageració». Els que no són de Requena diran: «Ostres, Requena, no m'ho hauria pensat mai, que li pogueren fer una Oda a eixa ciutat». Els que coneixen Requena: «Bé, però falten més al·lusions al vi, allà els agrada, i tenen molta cultura vinícola». Els que no fan mai odes: «Valdria més un bon assaig sobre Requena i el seu futur, que no aquests versos». Els de Roma: «No me la imaginava tan gran».

MUNT ANÀLEG

Recupero un llibre, *Mount Analogue*, sobre un viatge im-

possible a una muntanya inexistent: la preparació a consciència del viatge, l'emoció dels participants, les discussions. «La història inacabada del viatge del iot *Impossible* a una illa inconeguda; uns aventurers que a poc a poc comencen a entendre el sentit ocult del viatge i, guiats invisiblement pels habitants de l'illa, pugem a una rara muntanya que representa el camí que uneix la Terra amb el Cel, un camí cap a la veritat, que *no pot no existir*», que no té lloc, evidentment, enlloc. Un *munt anàleg*, una al·legoria, on em trobo.

DUTXA

Et dutxes, i tota la teua pell s'estova. Et veus com més àgil, com a punt, relaxat i alhora renovat. Deixes que les darreres gotes llisquen com vulguin, t'agrada sentir el petit contrast del calor i la fresca. El cap, la ment, et reacciona igual: com si l'haguessin sacsejat, i s'hagués mullat també per dins, tot d'associacions noves se t'acudeixen, maneres diferents de veure les coses. Aquella frescor es comunica als enllaços de les nocions, que disfruten saltant d'ací cap allà. Idees fresques i noves, tac, tac, tac, horitzons per l'aigua. Ment i cos en el mateix pla ondulat, com retrobant el teu destí d'Aquari. Xop.

LA NOIA DELS LLAÇOS

En persona només l'he vista durant unes hores, un matí, parlant, dreta. Parlava ràpid, els cabells esbullats li donaven una aparença una miqueta irreal. Ens havíem escrit (poc, és veritat), i jo havia llegit un llibre seu, llarguíssim i dens, d'aquells que deuen caçar pocs lectors (en qualsevol cas, era la seua tesi). No sé si tindrem gaires

oportunitats de trobar-nos més; diria que poques. Quan teníem uns assumptes pel mig i ens escrivíem, em va amollar aquesta frase: «Els lligams vertaderament forts són aquells que no lliguen». Una cosa que vaig entendre de seguida, ni freda ni calenta, però ràpida com una fuetada. Segurament amb això en tinc prou per recordar aquella noia, quan altres coses es difuminen.

LA MALLA

Era un tí quadriculat. Pensava sempre en el pròxim pas que donaria. Semblava que tingués les coses encasellades, en quadrícula. En paper mil·limetrat, com es diu. Avui això, demà allò. Poc espai per a les coses simples. Fins i tot els diumenges i els dies de festa li semblaven, en roig, com marques especials d'aquella quadrícula de coses. I resulta que entenia tot això com una malla flexible, i de tant en tant s'hi passava hores i hores botant com un xiquet.

TETRAGRAMA

Trobo, a l'agenda, quatre referències juntes, que m'alegren: el *Glòria* de Vivaldi, el *Nabucco* de Verdi, la Calçada dels Gegants, al nord d'Irlanda, i l'illa de Terceira, a les Açores. Són coses que he vist i sentit en moments diferents, que per algun motiu vaig agrupar. Per quin motiu? Totes són espectaculars, a la seua manera. Quin rar *tetragrama* componen? Dues són auditives, les altres dues visuals. Illes, músiques, un cant d'esclaus, Açores, Irlanda. Deixen de ser coses soltes si les sotmeto a indagació. I clar, el joc: tetragrames. De la casualitat.

UNA DE CRONOPIS

Li agradava escriure «avui» sempre. De manera que encapçalava cada entrada de dietari amb aquest mot: «Avui». Li feia una il·lusió immensa que sempre semblés el mateix dia. Com si no passés el temps. Procurava repetir sovint les mateixes coses, amb una cura admirable. Després hi afegia comentaris, on es mostrava creatiu, desenvolupant cada vegada d'una manera distinta les mateixes coses, els mateixos esdeveniments. Es desdoblava, disfrutant mentre repetia les frases, i per l'altre costat es deixava anar amollant idees noves més tard. No ho feia per distreure's, sinó per explorar facetes diferents. Aviat es va adonar que els periòdics havien descobert aquest truc feia temps.

EXERCICI MATINAL

Proposta, en despertar-se: practicar, com a exercici, els moviments de Gregori Samsa, al llit. Sentir-se cucarata, moure els peus i les cames cap amunt, kafkianament. Dir-se: una mostra, un exemplar de *gregori samsa*, això és; creure's que ets això mateix. La cucarata que bota del llit. Després portaràs *gregori samsa* com a referència, durant el dia; potser fins i tot inclous el seu nom a la bústia de casa, tot caminant tu sobre dues potes. I bé hauràs fet aquests exercicis al matí.

LA MEL I LES CENDRES

Com seríeu? Com la mel, perdurable i compacta, infrangible i dolça? O com les cendres, producte del foc i la passió, resultat i vestigi? Com la mel dels insectes, treta i treballada des de les flors, oferint-se dolça contra el

temps? O com les cendres, escampades pel vent, encara calentes del darrer plaer? Què triaria Helena?

SI DESCARTES...

Si Descartes hagués estat una dona, el curs de la història de la filosofia i del pensament hauria estat un altre ben diferent. Avui el panorama ha canviat i experimentem una interessant diversitat: hi ha dones pensant i treballant millor que molts homes, i les nostres discussions han guanyat en complexitat i perspectiva argumental. I la nostra vida també. Ara ja es pot pensar en la relació que hi ha entre desenvolupar una determinada feina i haver de sortir disparat per recollir els nens al col·legi o mil coses així. El nostre pensament deriva tant de les coses que fem i experimentem com de les que aprenem llegint. M'agrada més aquesta hipòtesi (sobre Descartes) que no aquella història antiga sobre el nas de Cleopatra.

QUÈ HI HA EN UNA LLUNA

Què hi ha en una lluna? La prosa i la poesia ací no diuen el mateix. Una lluna efervescentment il·luminada em sol dir: el sol. No per oposició, sinó per continuïtat: miro la lluna i veig el sol que la il·lumina, el sol que no veig però que contra ella, blanca com una diana, se'm fa present darrere del cel enfosquit. O sia que miro la lluna i veig el sol que la fa visible —això és tot. Potser ja és bastant: és així com fa anys ensenyaven que s'havien de mirar les pel·lícules, pensant en la càmera que no es deixa veure, pensant en els que l'estan filmant, que et fan veure tot això que t'encanta.